

Knektar.

Änkefru Johanna Renill, lägenheten Vrångstad, Vrinnevid, St.Johannes, Norrköping, född 1844 i Bo socken, Närke, fadern knekt. Fru Renill bodde i Bo socken till 22 års ålder och berättade från denna sin födelsesocken:

En gammal korpral begravdes. Det var en synnerligen ståtlig begravning, ty korpralen hade varit i krig och hade medalj. 15 skott uppåt i luften och 15 nedåt i graven. Efter begravningen var knektarna inbjudna till baron på Bo gård och bespisades i en särskild sal, officerarna i en annan.

Knektarna redde sig bra. Fru Renills far byggde sig eget ställe efter avskedandet. Knektarna var ansedda vid begravningar, och en del bröllop brukade två knektar gå före tåget i uniform.

1519

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

174

Husmanskost.

Hos bönderna var enkel men god husmanskost, potatis och sill, gröt, soppor m.m. Färsk potatis koktes, stöttes och blandades med smör till ett utmärkt gott mos, en delikatess.

1519

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

175

Nyinköpt ko. - Nykalvad ko.

Det var bruket, att en nyinköpt ko leddes in i stugan och fick äta en brödbit på bordet, ty då skulle kon trivas.

Då en nykalvad ko första gången mjölkades, skulle den, som mjölkade, ha en bit stål på sig, t.ex. en nål, och i mjölkstävän skulle vara bundet en bit stål.

Arbete
Ed. Mollersta
En. 180
Uppst. år 1916

1519

Uppst. år 1844
Pär. år 1844
Född 1844

Dymmelveckan.

I dymmelveckan skulle man icke spinna blånor
och dymmelonsdagen var noga med att stänga spjället före solned-
gången. Att påskkäringar for i luften, trodde folket.

Fru Renills egen mor iakttog i regel icke
de gamla bruken, men att spjället skulle stängas dymmelonsdag före
solnedgången, var hon noga med.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

176

1519

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—...177

Skydd för det nyfödda barnet mot troll.

Vid ett barns födelse skulle elden i spisen hållas brinnande ända till det döptes, som alltid skedde i kyrkan både sommar och vinter och så där en åtta dar efter det barnet föddes. För att hålla elden oavbrutet brinnande så hade man till sådana fall skaffat sig grova vedkubbar att elda med. Elden skyddade barnet mot troll.

Jultro och julseder.

Julafton klockan tolv på dagen skulle julbordet stå dukat. På kvällen åts fisk och gröt.

Julbordet.

Julottan om möjligt åkte man till kyrkan och hade stora bloss med sig. "Det såg ståtligt ut", sade fru Renill, "att se de många åkande med sina bloss och höra bjällerklängen, ty då var det snöiga vintrar!"

Julottan.

Andagen gick pojkar och bjöd varandra på glögg på morgonen. Även bönder kunde gå med.

Andagen.

Julkalas hölls med dans och lekar.

Julkalas.

Julafton kl. 12 på dagen skulle vatten och ved vara inburet för hela helgen.

Vatten och
ved.

Det dukade julbordet fick stå, ehuru påfyllt Julbordet. förstås, helgen över, och av julbrödet gömdes något och gavs Julbrödet. kreaturen på våren.

Skriv endast på denna sida!

1519

Som tradition hade fru Renill hört i sin barndom, att i äldre tider halm utbreddes på golvet julhelgen. Likaså att trägolv ej i äldre tider var brukligt, utan man strödde fin sand, som fick utgöra golv.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

179

Halm på golvet.

Skriv endast på denna sida!

1519

180

Höra koskällorna men inte finna korna.

Det talades om troll- och bergtagningshistorier sen förra tider men inga då nyligen hända.

Ett berg kallades Ufberget. Vid detta berg hände dock i fru Renills barndom att man hörde koskällorna men icke kunde få tag på korna förrän dagen därpå.

1519

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

181

Begravning.

Vid begravningar kullslogs de bockar, som kistan stod på i den avlidnes hem. Vid framkomsten till kyrkogården ställdes den där på ett par bockar, och då kistan bars till graven, gick klockaren före och sjöng, och även de bockar, som kistan stod på på kyrkogården, kullslogs.

1519

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—182

Självspillingars begravning.

Självspillingar begrovs norr om kyrkan i stillhet, och kistan fick tagas över ringmuren. Fru Renéll har själv sett en sådan begravning. Den hölls något efter solnedgången, och kistan skjutsades i en vanlig sandkista eller botten (åke att köra sand, jord eller dynga i).

1019

Spökerier.

I en by i Bo socken var mycket oroligt. En dräng, som sedan begick självmord, påstod, att han hörde i denna by oväsen som av vagnar. Och så hörde flera men alltid endast en i taget, aldrig två på en gång.

Fru Renélls far, då han lämnade knekttorpet, bodde i denna by en sommar, medan han byggde sitt nya hem, och denna sommar låg dottern Johanna, vår fru Renéll, sjuk. Hon hörde då i ett rum intill sitt en vacker sång, och en annan gång hörde hon det skrapa ute på gården. Hon tittar ut och ser en likprocession. Fru Renéll försäkrade, att hon var vid full sans, vaken och vid sina sinnens fulla bruk, och en gång hörde den vackra sången och en annan gång såg likprocessionen. (Att den fullt sunda berätterskan här i alla fall hade hallucinationer sig ovetande är nog antagligt.)

1519.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

184

Arbetstiden.

Baron på Bo, Halmilton, åkte åt kyrkan efter Åka i spann.
spann, men endast två hästar, den ena före den andra. Om vintern
fick barons betjänt lägga en fäll i barons bänk i kyrkan.

Arbetstiden var 5 fm. till 8 em. med raster.
Långväga dagsverksdrängar fick gå hemifrån kl. 4 fm. (detta gäl-
ler sommartiden). De gick och sjöng på mornarna, då de gick till
arbetet och bar i en korg eller ränsel, fäst på ryggen, sin mat-
säck, samt hade en kruka mjölk i handen.

En drängstuga fanns framme vid gården, där
de kunde värma sin mat vintertiden.

Liarna hölls skarpa. Drängarna gjorde sig
leestickor (brynen), som bestod av finmalen slipsten och smör,
brett på en trästicka. Denna påsmetning fick torka ända till en
månads tid, och det smälta smöret sammanhöll slipstensmassan, så
en präktig leesticka erhöles.

Liarna.

Husförhör.

Husförhör hölls i socknens olika rotar. Den roten, som fru Renélls far tillhörde, hade 8 bönder, som turvis hade husförhöret, således vart 8 år i denna rote. Till husförhören läste barnen på sina katekesstycken.

Efter husförhöret gjordes ett kalas för bönderna och särskilt inbjudna, och tjänstefolket och likställda bjöds i ett annat rum på smörgås och dricka.

Husförhörsdagen avslöts med dans och lekar av ungdomen, och prästen brukade säga mot kalasets slut: "Då å la bäst ja ger mej av, så ungdomen får roa sig." Således förbjöd icke prästen litet muntert efter husförhöret. Och husförhören var omtyckta av folket.

Skydda djuren för sjukdomar.

Fru Renéll berättade, att om vårarna, ej som Tjära.
vidskepelse utan som förebyggande rådsjuka(?) hos djuren, man gav
dem tjära, påsmetad en sill, i Bo socken i Närke.

Min mormor brukade som ett trivsamt medel, Arsenik.
också utan all vidskepelse, om än medlet kan vara diskutabelt,
ge sina kor en smula arsenik, inbakad i bröd. Mormor bodde då i
Skärkind. Det ^{var} på 1840-talet.

Om kuskar påstås, att de gav sina hästar nå-
got arsenik. Jag kände drängar, som gjorde det.

1519

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

187

Eldgörning.

Om tändstickor berättade fru Renéll, att hennes mor köpte en bunt tändstickor (svavel), och dessa fick icke barnen röra, utan hon hade dem inlåsta.

Förut så stäl och fnöske. Och glöd till ny eld söktes om möjligt bevaras i spiseln.

Husandakt.

Fru Renéll, född i Bo socken, Närke 1844 och där uppvuxen, omtalade, att på ett vis var större kristendom nu och mindre med spökerier och trolltyg, men på ett annat sätt att se mindre kristendom nu. I Bo socken förekom hos många, att afton- och morgonbönerna lästes. "En riktig husandakt", sa fru Renéll.

Min morfar prenumererade på ett då utkommande bibelverk, 1850-talet, och genomläste det. Bodde i Skärkinds socken.

Jag såg på 1890-talet en gubbe i närheten av Norrköping regelbundet var söndag läsa ett stycke ur bibeln. Gubben var icke religiös i nutidsmening. Att vara bibelsprängd (bibelkunnig) ansågs som en heder förr.

Skriv endast på denna sida!

1519

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

189

Hälsa då kyrkklockorna ringde.

I Bo socken liksom i Östgötaskockarna
lyfte karlarna på huvudbonaderna, och kvinnorna nego, då kyrk-
klockorna ringde samman, som fru Renéll från Bo, min ^{mör} och en mas-
sa andra personer ha berättat.